

LBRIS

We know
books

ARHIMANDRITUL
ATHANASIE MYTILINEOS

Judecata universală și Împărăția lui Dumnezeu

Cateheze la *Cartea Apocalipsei*

V

Traducere din limba greacă
Prof. Ivan Dumitru

editura
Σοφία

București

Cuprins

Importanța corpusului <i>Catehezelor la Apocalipsă</i> ale arhimandritului Athanasie Mytilineos.....	5
I. (<i>Apocalipsa</i> 20, 11-12)	
Scena Judecării de pe Urmă, partea I. Cerul și pământul trec	11
II. (<i>Apocalipsa</i> 20, 12-13)	
Scena Judecării de pe Urmă, partea a II-a. Învierea morților și Judecătorul	35
III. (<i>Apocalipsa</i> 20, 12-14-15)	
Scena Judecării de pe Urmă, partea a III-a. Modul Judecării și răsplata.....	57
IV. (<i>Apocalipsa</i> 21, 1, 14-15)	
Înnoirea Universului. Parcursul rectiliniu (liniar) al istoriei	75
V. (<i>Apocalipsa</i> 21, 2-3)	
Noul Ierusalim – mireasa. Relații de maternitate și dragoste	103
VI. (<i>Apocalipsa</i> 21, 3-6)	
Darul adevărat al comuniunii dintre Dumnezeu și oameni. Curăția inimii și setea	122
VII. (<i>Apocalipsa</i> 21, 7-8)	
Moștenitorii Împărăției și ai iadului. Nevoitorii și cei blânzi în fața celor fricoși și a celorlalți mincinoși	145
VIII. (<i>Apocalipsa</i> 21, 9-14)	
Tainele cetății celei noi, partea întâi. Abordarea graiurilor negrăite prin imagini, culori, simboluri și numere.....	172

IX. (*Apocalipsa* 21, 15-21)

Tainele cetății celei noi, partea a doua. Dumnezeiasca Pronie, echilibrul și diferențierea în cetatea celor desăvârșiți 194

X. (*Apocalipsa* 21, 22-27)

Tainele cetății celei noi, partea a treia. În cetatea sfinților neschimbabili simbolurile se duc 222

XI. (*Apocalipsa* 22, 1-2)

Tainele cetății celei noi, partea a patra. Apa și lemnul vieții 241

XII. (*Apocalipsa* 22, 3-4)

Tainele cetății celei noi, partea a cincea. Dumnezeu-Tatăl și Mielul sunt pe același tron 263

XIII. (*Apocalipsa* 22, 4-5)

Tainele cetății celei noi, partea a șasea. Vederea lui Dumnezeu (theoptia): Apogeul parcursului 280

XIV. (*Apocalipsa* 22, 6-7)

Epilogul, partea întâi. „Vin de grabă” 301

XV. (*Apocalipsa* 22, 8-10)

Epilogul, partea a doua. Să nu pecetluiești cuvintele prorociei... 329

XVI. (*Apocalipsa* 22, 11-12)

Epilogul, partea a treia. Plata 347

XVII. (*Apocalipsa* 22, 13-16)

Epilogul, partea a patra. Cel ce are puterea 366

XVIII. (*Apocalipsa* 22, 17-21)

Epilogul, partea a cincea. Plinirea prorociilor 385

Rezumatul erminiei *Apocalipsei*

I. Introducere, cele șapte epistole și deschiderea pecetilor 405

II. Împlinirea plăgilor, Judecata și înnoirea lumii 428

Importanța corpusului *Catehezelor la Apocalipsă* ale arhimandritului Athanasie Mytilineos

Cred că nu exagerez în nici un fel dacă voi afirma că acum ne aflăm, cu certitudine, în fața unui eveniment editorial cu totul excepțional, prin semnificațiile și implicațiile sale asupra conștiinței ortodoxe contemporane. Fără îndoială, apariția celui de-al cincilea și ultimul volum din corpusul *Catehezelor la Apocalipsă* ale părintelui Athanasie Mytilineos este și va rămâne un punct de referință, nu numai pentru spațiul editorial, ci și pentru cultura teologică contemporană. Probabil că impactul acestei serii de cateheze ermineutice la cartea *Apocalipsei*, care ne-a pus la dispoziție cea mai cuprinzătoare tâlcuire a *Apocalipsei* din câte există, îl vom vedea în câțiva ani de zile, întrucât este nevoie de un anumit timp pentru receptarea corectă a acestei opere cu adevărat impresionante.

Și, întrucât ne aflăm la capătul unui eveniment, am să fac câteva scurte aprecieri asupra lucrării exegetice a părintelui Athanasie, în general, dar și în ceea ce privește acest ultim volum al seriei.

Mai întâi, aș dori să subliniez carterul definitiv al acestor *Cateheze*, care este acela de a exprima și de a promova în toate *cugetul* Bisericii Ortodoxe. Întreaga erminie a *Apocalipsei* este făcută de părintele Athanasie folosindu-se exclusiv de literatura și de tradițiile acceptate de Biserică. În cuprinsul acestora nu apare nimic personal, nici vreo teologumenă sau vreo interpretare inovatoare, doar de dragul de a aduce ceva nou, șocant, surprin-

zător. Aceasta, întrucât primejdia abaterii de la adevăr este foarte mare, mai ales în cazul tâlcuirii *Apocalipsei*, iar tradiția Bisericii are rolul de a ne păzi de această stare cu adevărat catastrofală. Și doar în treacăt fie spus, astăzi ceea mai mare primejdie pentru creștin, pe orice treaptă s-ar afla el, aceasta este: *înșelarea*.

În al doilea rând și în strânsă legătură cu cel dintâi, aș dori să remarc convingerea în privința statorniciei Bisericii, în calitate de reper fundamental al omului până la sfârșitul lumii. Așadar, părintele Athanasie se distinge printr-o deosebită conștiință eclesială în toate cele pe care le spune ascultătorilor și, prin extensie, cititorilor săi. În acest sens, el afirmă: „Biserica depinde de Hristos. Biserica nu pierde. Poate că trăim «taina fărădelegii», apropiindu-ne de vremurile de pe urmă. Poate... Și așa cum ne-a grăit Domnul așa se vor întâmpla acestea, răul va prisosi, iar în Biserica Lui vor rămâne puțini, poate că vom trăi și acest lucru. Cu toate acestea, un singur lucru nu putem să spunem, anume, faptul că Biserica se va pierde sau se pierde din pricina acțiunilor omenești. Așa ceva nu putem să spunem; Biserica este a Domnului, a lui Hristos; Aceluia Îi aparține și nu putem să spunem că noi vom merge să salvăm Biserica!” Aceasta întrucât Biserica se află în mâinile lui Hristos, sub directa Lui pronie, pe toată durata istoriei.

În al treilea rând, remarcăm caracterul practic, pe care în mod repetat părintele Athanasie îl imprimă demersului său. Pornind de la Sfântul Andrei al Cezareei și de la Aretha al Cezareei, el subliniază următorul aspect:

„Cartea este vrednică a fi citită de către cei credincioși. Pentru că acolo se vorbește și despre iad, care este pregătit pentru cei păcătoși, spre pedepsirea celor necredincioși, se vorbește și despre Împărăția lui Dumnezeu, despre odihna sfinților, care mai dinainte a fost vestită. Toate acestea îl conduc pe cel credincios spre o viață sfântă. Așadar, este un lucru foarte necesar să citim *Apocalipsa*. În consecință, este nevoie, iubii mei, să studiem în

mod regulat cartea *Apocalipsei*, în principal în aceste vremuri dificile, ca să învățăm exact cum să ne pregătim.”

În al patrulea rând, pentru ca *Apocalipsa* să poată deveni o carte citită și tâlcuită corect, se înțelege, este nevoie de un sentiment eshatologic real, care să anime comunitatea bisericească. În această privință, părintele Athanasie spune: „Probabil, cred, că acesta este un punct de pornire al reînsofleurii Bisericii noastre și al cugetului nostru bisericesc. Noi zicem..., zicem că trebuie să se reînnoiască ceva în Biserică noastră; să se reînnoiască clerul și poporul nostru. Să se reînnoiască! Însă de unde să apucăm lucrurile? De unde să începem? Care este punctul de pornire de la care vom începe? Este acesta: Să începă poporul nostru să dobândească iarăși în cadrul credinței lui această dimensiune eshatologică, că istoria se sfârșește, suntem în vremurile eshatologice (de sfârșit), Hristos vine! Numai așa am putea să mai trăim zile mai bune.”

În al cincilea rând, cartea *Apocalipsei* prezintă, prin conținutul ei, capacitatea pentru a ne oferi principiul fundamental duhovnicesc necesar în vremurile eshatologice, care este, pe lângă nevoia duhovnicească, separarea față de lumea căzută și păcătoasă și alipirea de Dumnezeu printr-o neconținută creștere în sfințenie. Iar părintele Athanasie dezvoltă această idee astfel:

„În aceste vremuri de pe urmă, dificile și viclene pe care le trăim, alt mod de păzire a sfințeniei nu există, decât numai creșterea continuă. Dacă doriți, aceasta este legea economistului. Vrei să-ți păstrezi capitalul? Trebuie să-l crești; dacă vei înceta să-ți crești capitalul, acesta va începe să se împruțineze. Astfel, dacă ne dorim cu adevărat să creștem în sfințenie, trebuie s-o sporim. Acest înțeles are, iubii mei, faptul că cuvântul lui Dumnezeu ne poruncește și ne spune că, atunci când lumea se va îndepărta continuu de Dumnezeu, apostazia acesteia se va face mai mare și mai mare, în același timp, creștinii trebuie să se apropie mai mult și tot mai mult de Dumnezeu.”

La finalul acestui volum, părintele Athanasie face un foarte util rezumat al întregii tâlcuire a cărții *Apocalipsei*, care are meritul de a ne oferi o imagine de ansamblu, atât a ultimei cărți a Noului Testament, cât și a felului în care aceasta se cuvine să fie acceptată, interpretată și înțeleasă, totdeauna potrivit Tradiției Bisericii, pentru ca îndeletnicirea cu această carte să ne fie spre folos și mântuire, iar nu spre sminteală și osândă.

Încheiem aici scurtele noastre considerații introductive la ultimul din cele cinci volume ale *Catehezelor la Apocalipsă*, nu înainte de a face o sinceră mărturisire: În calitate de traducător îmi pare realmente rău că am încheiat traducerea acestui extraordinar corpus. De ce? Pentru că pe întreg parcursul acestei traduceri, care a însemnat în total mai bine de 2000 de pagini, am fost transpus într-o altă lume. Experiența pe care am trăit-o urmând cuvânt cu cuvânt tâlcuirilor făcute de părintele Athanasie nu poate fi exprimată sau, mai bine zis, nu poate fi transmisă altcuiva. Pornind de la textul *Apocalipsei*, am călătorit împreună cu părintele Athanasie prin întreaga Scriptură și i-am văzut unitatea și inspirația dumnezeiască incontestabilă. Dar nu numai Scriptura se circumscrie acestei perspective unitare, ci și cultul Bisericii, și învățătura dogmatică, și canoanele, ba chiar și creația, întregul univers, toate au un rol bine gândit din veșnicie de către Ziditorul lumii, au o rațiune clară și toate sunt oferite omului în calitate de trepte care-l duc spre cunoașterea și comuniunea cu Dumnezeu, într-un cuvânt, la îndumnezeire. Este imposibil de rezumat în câteva cuvinte concepția, în același timp universală și unitară, care a stat la baza acestui șir de 103 cateheze și care a fost dezvoltată treptat, atingând toate punctele esențiale ale vieții în Hristos, specifice unui creștin ortodox. În fapt, părintele Athanasie a fost un om cu un deosebit dar al tâlcuirii, însă și al transmiterii adevărurilor cuprinse în cuvântul lui Dumnezeu, consemnat în Scripturi și în Tradiție și, în acest fel, a putut descifra o parte din planul lui Dumnezeu cu omul de-a

lungul istoriei, precum și destinația acestuia pentru o veșnică împărăție împreună cu El.

Voi lăsa în continuare cititorului bucuria de a descoperi conținutul bogat în teme și nu de puține ori chiar surprinzător de profund al acestui volum, precum și minunatele tâlcuiri biblice și învățături ale autorului, care sunt mai actuale ca niciodată. Repet și spun că este un mare privilegiu faptul de a avea în acest moment la îndemână aceste neprețuite tâlcuiri la cartea *Apocalipsei*. Drept pentru care ne exprimăm și pe această cale recunoștința și mulțumirea față de cuvioșii părinți de la mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” și „Sfântul Dimitrie” din Larisa, și în mod special față de arhimandritul Policarp, actualul egumen al mănăstirii, pentru dragostea lor cu adevărat evanghelică și pentru sprijinul acordat strădaniei noastre de a oferi publicului cititor din spațiul românesc prima traducere integrală din limba greacă a *Catehezelor la Apocalipsă* ale vrednicului de pomenire stareț Athanasie Mytilineos.

Traducătorul

CAPITOLUL I

*(Apocalipsa 20, 11-12)***Scena Judecății de pe Urmă, partea I.
Cerul și pământul trec***(Acest capitol întâi, începe de la pagina a paisprezecea a Catehezei 81)*

După timpul de lucrare a Evangheliei lui Hristos și a credinței și, în același timp, de lucrare a diavolului, a duhului Antihristului și a Antihristului însuși, se ajunge în punctul în care se încheie întreaga istorie prin Judecata Universală, pe care o va săvârși Hristos în toată zidirea văzută și în creația nevăzută a Lui, pentru că în ziua aceea vor fi judecați nu doar oamenii, ci și dracii și însuși diavolul (Lucifer). De altfel, așa cum deja am spus, diavolul va fi aruncat în iadul „care a fost gătit pentru el”. Sfântul Apostol Pavel spune că sfinții îi vor judeca pe îngeri¹, pe îngerii cei căzuți, pe draci. Așadar, Hristos va judeca, de-acum în chip văzut, arătându-Se, subliniez acest aspect; Îl va vedea „tot trupul”, fiecare om, dar și dracii Îl vor vedea pe Hristos; îi va judeca pe toți; va judeca și creația văzută, și pe cea nevăzută. Judecata va fi universală! Va fi ceva înfricoșător!... Ascultați cum descrie această Judecată universală Sfântul Evanghelist Ioan în continuare:

¹ Cf. *I Corinteni* 6, 2-3. Menționez faptul că, pentru citatele biblice cuprinse în acest volum, am utilizat ediția Noului Testament bilingv (greco-român), editată de mănăstirea Vatoped, 2022, ediția curentă sinodală a Bibliei Ortodoxe 2018, ediția Bibliei din 1914, precum și retraduceri punctuale ale unor pasaje sau cuvinte din versetele biblice, acolo unde comentariile arhim. Athanasie revendicau o mai mare acrivie a traducerii românești față de textul original al Sfintei Scripturi. Acest lucru a fost valabil în special pentru citatele din Vechiul Testament, întrucât Părinții Bisericii, folosesc de regulă Septuaginta în comentariile lor (*n.tr.*).

„Și am văzut un tron mare alb și pe Cel ce ședea pe el, de la fața Căruia au fugit pământul și cerul, și loc nu li s-a aflat. Și am văzut pe cei morți, mari și mici, stând înaintea tronului și cărțile s-au deschis; și altă carte s-a deschis, care este a vieții; și au fost judecați morții din cele scrise în cărți, după faptele lor. Și a dat marea pe morții care erau în ea, și moartea și locuința morților (Hades) au dat pe morții care erau în ele, și au fost judecați fiecare după faptele lor. Și moartea și locuința morților (Hades²) au fost aruncate în iezerul de foc; aceasta este moartea cea de a doua. Și, dacă cineva nu s-a aflat scris în cartea vieții, a fost aruncat în iezerul de foc.”³

Să vă redau textul mai simplu: „Am văzut un tron mare, alb și pe Cel ce șade” – nu spune cine; se subînțelege că este Hristos – șezând pe tron, Care atunci când s-a arătat fața Aceluia, au fugit din fața Lui pământul și cerul, întreaga creație și loc nu s-a mai aflat pentru acestea. I-am văzut pe cei morți, pe cei mari de vârstă și pe cei mari în demnități, și pe cei de vârstă mică și pe oamenii cei neînsemnați, stând toți în fața tronului. S-au deschis cărțile și o altă carte s-a deschis, care este cartea vieții; acolo sunt scriși cei ce sunt pentru viața veșnică. Și au fost judecați prin cele ce erau scrise în cărți, potrivit cu faptele lor. Marea i-a dat pe morții ei și locuința morților (Hadesul) i-a dat pe morții care erau în ea – locuința morților (Hadesul) s-a golit; s-a făcut Învierea universală! – și a fost judecat fiecare după faptele lui. Iar

² Gr. *Αδης* – Hades sau Șeol, locuința morților, respectiv gr. *Κόλασις* – iadul, locul chinului veșnic. După cum se poate vedea, urmând Sfinților Părinți, părintele Athanasie folosește doi termeni distincți pentru a descrie cele două locuri, două stări de pedeapsă de după moartea sufletului, așa cum a făcut și cu cele două stări de după moarte ale sufletului drept. Această distincție nu este una inventată de pr. Athanasie, ci este biblică și patristică, însă din păcate aceasta nu a fost marcată prin termeni bine determinați în limba română și nici tratatele teologice moderne nu au socotit de cuviință să explice distincția amintită, ci s-a folosit „iad” pentru ambele. Însă trebuie reținut faptul că locuința morților (Hades sau Șeol) începe după căderea protopărinților și ține până la A Doua Venire a Domnului, iar iadul începe după Judecată și este definitiv (*n.tr.*).

³ *Apocalipsa* 20, 11-15.

moartea și locuința morților (Hadesul) au fost aruncate în iezelul de foc; aceasta este moartea a doua, adică iadul cel veșnic. Și cel ce nu s-a aflat scris în cartea vieții, acela a fost aruncat în iezelul cel de foc, după cum am spus, în iadul⁴ cel veșnic.

Scene înfricoșătoare și de neasemuită măreție, iubirii mei, dar și de mare sobrietate. Sfântul Evanghelist Matei, atunci când ne descrie Judecata de pe Urmă, în capitolul al douăzeci și cincilea al Evangheliei sale, nu o înfățișează foarte sobră, foarte simplă, ci ca fiind de o înfricoșătoare măreție.

„Și am văzut un tron mare alb și pe Cel ce ședea pe el, de la fața Căruia au fugit pământul și cerul, și loc nu li s-a aflat.”⁵ Acest tron pe care îl vede Sfântul Evanghelist Ioan nu este *tronul ceresc*, pe care l-a văzut în capitolul al patrulea al *Apocalipsei*, atunci când s-a deschis cerul: „S-a deschis cerul..., și în cer am văzut un tron.”⁶ Nu este acest *tron* din cer. Este ceea ce scrie Apostolul Pavel. Ascultați ceea ce zice: „Pentru că Însuși Domnul, într-o poruncă, la glasul arhanghelului și într-o trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogori din cer, și cei morți întru Hristos vor învia întâi, după aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul.”⁷

Desigur că aici Apostolul Pavel menționează doar o latură cu privire la cei ce se vor mântui, la credincioși; pentru moment, nu-l interesează soarta celor păcătoși. Cât despre nori, aceștia nu vor fi norii constituiți din picături de apă; va fi acel nor care L-a luat și L-a ridicat pe Domnul în momentul Înălțării Sale la cer⁸. Este un vehicul, înțeles drept vehicul dumnezeiesc; este slava dumnezeiască. Noi vom fi preluați de slava dumnezeiască! Ne va prelua slava dumnezeiască, precum pe acel sărac Lazăr, al că-

⁴ Iadul începe să existe abia după Judecata Universală, în calitate de pedeapsă definitivă și veșnică (*n.tr.*).

⁵ *Apocalipsa* 20, 11.

⁶ *Cf. Apocalipsa* 4, 1-2.

⁷ *I Tesaloniceni* 4, 16-17.

⁸ *Cf. Fapte* 1, 9.